

S filtry jinak!

Filtr ve staré italštině prý znamenal ced'ák nebo cedník, čili filtry jsou nástroje, s nimiž nějak cedíme světlo. Můžeme tak činit nejrůznějšími způsoby a mnohokrát jsme o tom psali. Tentokrát se na ně ale podíváme jinak, neboť různé filtry si můžeme sami vyrobit nebo ty existující přizpůsobit. Jde nám o fyzické filtry, ne ty v počítačích, o nich píší jiní. Budeme si zkrátka hrát s filtry; fotografování by koneckonců mělo být především o zábavě, pokud si tedy zrovna nechceme focením vydělávat, což je spíš řehole. Průvodcem filtrovaným světem nám bude Michael Bořuta, který s filtry dělá přímo kouzla.

Jak jste se dostal k experimentům s nejrůznějšími filtry?

Filtry byly jedním z témat kurzů digitální fotografie v Centru FotoŠkoda a měli jsme také za „domácí úkol“ práci s využitím filtrů. Upřímně řečeno, příliš se mi nechtělo investovat do nákupu filtrů, které bych třeba ani později nevyužil, tak jsem se rozhodl vyrábět si vlastní. Rozhlédl jsem se po svém pokoji a nakonec šel fotit na Petřín s kusem barevné PET lahve, izolepy a vnitřkem diskety. To byl začátek...

A na Petříně pak vznikla tahle fotka?

Ano, je to foceno v petřínských sadech. Využil jsem prázdného středu diskety a dosáhl efektu půleného filtru. Vhodným pootočením diskety jsem nasměroval paprsek světla vycházejícího ze slunce do vodorovné polohy. Použití diskety jako filtru je velmi náročné, protože disketa propouští velmi málo světla. Pozorovaný objekt musí být výrazně nasvětlený nebo lze fotografovat přímo zdroj světla. Disketa způsobuje u zdroje světla efekt „paprsku“, který lze směřovat otáčením diskety. Jelikož jsem fotil vše z ruky a potřeboval dosáhnout

expozice alespoň 1/30 sekundy, rozhodl jsem se fotit přímo slunce. Fotografické zapálení převážilo nad zdravým rozumem a až po hodině a půl ustavičného koukání do slunce jsem začal přemýšlet, proč začínám hůře vidět na jedno oko. Nakonec trvalo pár měsíců, než se zrak vrátil na původní úroveň. Měl jsem vlastně ohromné štěstí, že to nedopadlo hůře.

A co ta PET flaška?

PET láhev je vcelku praktický a pohotový filtr. Vyřízl jsem si z ní čtverec zhruba na velikost objektivu. Fotografie má pak zajímavý barevný nádech a nerovnost plastu způsobuje náhodné neostrosti.

A nějaká zásadní technická rada?

Při použití netradičních filtrů automatické ostření většinou nefunguje a musí se ostřit ručně. Vzhledem k tomu, že musí fotograf jednou rukou držet fotoaparát, druhou filtr a mezitím ještě ručně ostřit, tak jsem si v duchu říkal, jaká je škoda, že nejsem chobotnice. Stativ jsem v té době nevlastnil a trpce jsem toho litoval.

Foto © Michael Bořuta

Autoportrét Michaela Bořuty.

MICHAEL BOŘUTA

Michael Bořuta (*1986) studuje v posledním ročníku magisterského oboru Finance a bankovníctví na Karlově univerzitě v Praze. Fotografovat ve větším rozsahu začal před šesti lety, když dostal k maturitě digitál. Zkušenosti a praxi získal v kurzech digitální fotografie Centra FotoŠkoda. Od samého počátku mu nestačil samotný „otisk skutečnosti“, ale vždy se snažil s digitálním obrazem nějak experimentovat. Více snímků na <http://picasaweb.google.com/boruta.michael>

Filtry fotografických výrobců

Filtry mají i v počítačové době svůj význam a některé jsou pořád nenahraditelné. Žádný počítačový program efektivně nenahradí především polarizační filtr, který by tak měl patřit k povinné výbavě digitálního fotografa krajináře. A jaké jsou ty další stěží nahraditelné?

Předpoklady tvorby

Vedle nenahraditelného polarizačního filtru je softwarově obtížně nahraditelný také filtr šedý – jak přechodový, tak „celošedý“. Přechodový filtr, který má různá zbarvení, se obecně většinou používá vodorovně, ale může se s ním pracovat i svisle. Existuje i řada specialit, jako třeba filtr-hranol, ale kolikrát ten se využije? Zajímavý je také infračervený filtr, tomu se budeme věnovat na podzim.

Světlo

Pro použití filtru musí být jednak důvod, jednak vhodné světlo. Polarizační filtr se například jen stěží využije, když je slunce v nadhlavníku. Efektivní využití neutrálního šedého filtru zase vyžaduje vhodný poměr jasů k hustotě daného

filtru, klasicky mezi oblohou a zemí. Svým způsobem jistější pro rovnováhu mezi kresbou mraků a země je využit softwaru pro HDR.

Úskali

Objektivy nižší třídy se mohou při zaostřování nebo zoomování vpředu otáčet a tím pohybovat nasazeným polarizačním nebo jiným filtrem, u něhož příslušného efektu dosahujeme jejich natočením. Přeastření nebo změna ohniska tak mohou pootočit i s filtrem, což může být mrzuté. Řešením je používat lepší objektivy, které předním členem objektivu neotáčejí. Efekt polarizace také může být různý v různých částech snímku a může někdy vést až k vinětaci. Většinou také způsobuje úbytek světla a vedle navýšení sytosti i zvýšení kontrastu.

Fototechnika

Filtry použitelné pro zvýraznění v monochromatické – především černobílé – fotografii, můžeme s velkým úspěchem nastavovat přímo v digitálech (foto na stránkách ...). V některých digitálech dokonce najdeme i další zvláštní filtry, které můžeme do fotek přidávat přímo v něm. To má svůj význam při akcích, z nichž chceme klientovi předat hotové fotky přímo na místě a které tak tiskneme bez zprostředkování počítače. Klasickým příkladem je svatba nebo třeba podnikový večírek. Zajímavý efekt přinesou dva polarizační filtry na sobě, přičemž první je lineární. Mohou totiž pracovat jako šedé filtry s plynule měnitelnou intenzitou až po totální nepropustnost světla.

1. KLASICKÝ PŘÍKLAD UŽITÍ POLARIZAČNÍHO FILTRU při porovnání se záběrem bez filtru. Polarizační filtr záběr pročistí i projasní, na což je ale nutno někdy dávat pozor, aby se třeba rybičky nevnášely v nicotě... Foto: Lenka Scheuflerová v Irsku

VÍTE, ŽE...

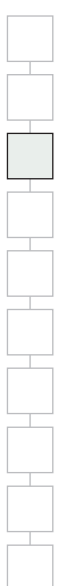
...jako ochranu objektivu můžete použít zcela neutrálních, k tomu určených filtrů, které nabízejí všichni významní výrobci objektivů?

2. ŠEDÝ FILTR v hruboskalském skalním městě „poskytl“ záběru mraky, které se při poměrovém měření digitálu logicky zcela vytratily. Výsledný snímek tak poněkud připomene práci s HDR. Foto: Lenka Scheuflerová

3. SÉPIOVÝ FILTR A MLHA, která je sama o sobě také filtrem, poskytly záběru trupu metra magickou neskutečnou atmosférou. Foto: Michael Bořuta v Praze

Filtry „vlastní výroby“

Filtr si samozřejmě můžeme také vyrobit a výsledek nás může překvapit! V této části si ukážeme filtry připevněné k objektivu, takže svým způsobem se budou blížit efektu filtru průmyslového.

Předpoklady tvorby

Základním předpokladem tvorby je vždycky chuť přijít s něčím novým, něco nového si vyzkoušet. Nejjednodušším příkladem je vykroužení koleček z barevné folie podle průměru vašeho UV objektivu, za nějž se barevné kolečko vloží. Jiným levným a jednoduchým příkladem je využití různobarevné vazelíny nebo barevného gelu na vlasy, který nanese na UV filtr. Efekt s vazelínou běžně používali naši fotografičtí předkové k rozostření části snímku, zejména u portrétů. Zajímavou zkušenost nabízí potravinová průhledná fresh folie, přes kterou se jednak může fotit se změkčujícím efektem, jednak se na ni mohou také „patlat“ různé barevné gely nebo zmíněná vazelína. Jiným levným a překvapivě často využívaným efektem je napnutí silonek na objektiv, přičemž barevný tón snímku a oblasti rozmazání určuje zabarvení silonek. Ostrost obrazu pak to, jak se natáhnou a při jaké cloně. Funkci silonek mohou suplovat také jemné látky typu tylu, které můžeme stejně jako části silonek upevnit k objektivu gumičkou.

VÍTE, ŽE...

...černá silonka na objektivu učiní tmavé části více rozmazané, kdežto u bílé silonky tomu bude naopak? Při vyšším clonovém čísle bude změkčení a rozostření zřetelnější.

Světlo

Efekt s vazelínou může při vhodném nasvětlení a různé nanesené tloušťce přinést netušené výsledky! Koneckonců přes sklo s vazelínovou hmotou a přes barevné folie můžeme také blýskat příručním nebo zabudovaným bleskem. Zjistíme také, že většina filtrů obraz ztmaví a ostřit lze obvykle pouze ručně.

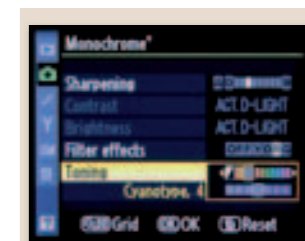
4. „SILONKA FILTR“ vede k potlačení vzdálenějších předmětů, čili ke zmenšení hloubky ostrosti a dále k celkovému změkčení obrazu. Foto: Lenka Scheuflerová

Úskalí

Vazelína z filtru se lehce omyje vodou s jarem, nikdy se však nesmí dostat na objektiv, jehož antireflexní vrstvy by mohla nenávratně poničit! Pozor také na umístění gumičky, svírající textilie na objektivu, aby se gumička nedostala na kroužek autofokusu, což by bránilo ostření.

5. TYL na rozdíl od silonky má trochu hrubší strukturu, tudíž efekty se zmenšením hloubky ostrosti a měkkostí kresby ještě zvyšuje. Foto: Lenka Scheuflerová

Některé digitály mají ohromující možnosti v nastavení různých filtrů. Patří k nim třeba Nikon D 90, u něhož můžeme volit barvu filtru přímo v základním nastavení.

6. NA SNÍMKU ALEJE ve Stodůlkách byl užítý filtr tyrkysové barvy. Foto: Michael Bořuta

Obyčejné věci jako filtry

Nejen filtry, ale i s pomocí nejrůznějších věcí můžeme nějak filtrovat – „cedit“ – světlo. Tyto filtrovací pomůcky nejsou upevněné přímo na objektivu, ale v jeho bezprostřední blízkosti, takže světelný tok do objektivu musí nějak ovlivňovat. Rozehrajme naši představivost, vyburcujme fantazii, pojďme tvořit, pojďme si hrát!

7. VITRÁŽ se chová také jako filtr. Na Staroměstské radnici ji fotografoval Michael Bořuta.

Předpoklady tvorby

Vidět jinak, známou skutečnost zachytit jinak, než je běžné, se cení. Originalita koneckonců bývá motorem vývoje umění. Jsme zvědaví, jaké další nástroje naši čtenáři použijí při ztvárnění svých představ a při přeměně zobrazovaných věcí.

Světlo

K ovlivnění toku světla můžeme použít například čtecí lupu, barevný střepek, část z PET lahve, starou disketu napřaženou proti sluníčku, barevný obal, skutečný cedník, zkrátka vše, co je nějak alespoň zčásti průhledné a směřuje nebo barevně ovlivňuje tok světla do objektivu. Při použití určitých filtrů, např. bublinkové folie, je žádoucí silný boční zdroj světla, který zvýrazní strukturu filtru. Někdy je zajímavé zakomponovat zdroj(e) světla přímo do záběru.

Úskalí

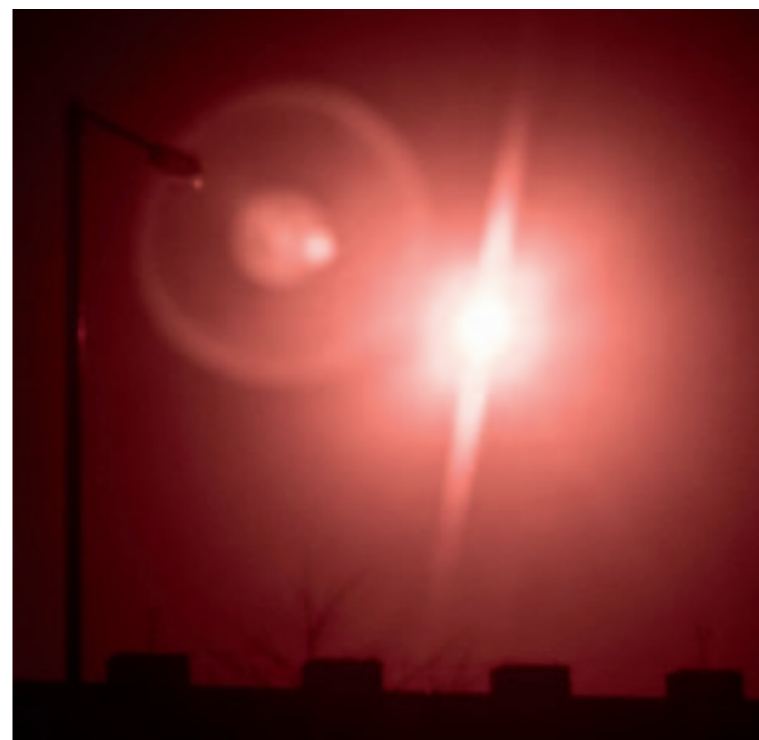
Při většině snímků s umělými „filtry“ musíme ostřit ručně, čili změnit AF na MF. Mnohdy je také lepší nastavit kruhový volič na M (manuální ovládání) a sami tak ovlivňovat výsledek, protože digitál může být efekty poněkud zmaten.

Fototechnika

Vhodnou pomůckou je univerzální ohebný držák, který se upevňuje do sáněk blesku, takzvaný flare buster. Často se hodí stativ. Experimenty s filtrem se mnohdy doplňují zásahy v počítačovém programu. Pro zvýšení okamžitého dojmu lze provádět další úpravy svých snímků někdy přímo v digitálu (viz obrázky z menu na protější straně).

VÍTE, ŽE...

...k vyvážení bílé můžete použít i barevný papír, jemuž při manuálním nastavení vyvážení bílé přiřknete hodnotu bílé barvy, čímž se posune celé barevné vyvážení scény. Například žlutooranžový odstín papíru dá odstíny snímku do modra.

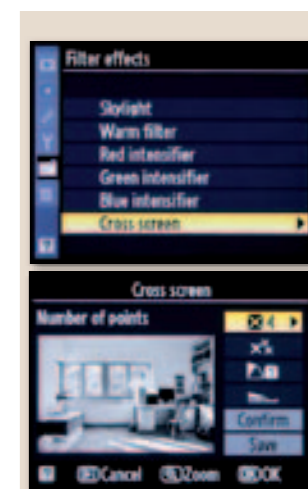

8. S DISKETOU jako filtrem fotografoval Michael Bořuta na svém oblíbeném Petříně.

9. ROLI FILTRU naplnila jemná průsvitná látka a dřevěný cedník, fotografovaný makroobjektivem 100 mm. Foto: Lenka Scheuflerová

10. PODZIMNÍ STROMY fotografované přes velkou čtecí lupu (formátu A4) přináší v krajinách zajímavá duhová zkreslení. Foto: Lenka Scheuflerová

Možnost přímo v digitálu dodatečně do zvolených snímků přiřazovat nějaké filtry se může hodit pokud chceme snímek z digitálu hned odevzdat nebo přímo z něj vytisknout; z menu Nikonu D 90.

Podněcovat fantazii

Michaela Bořutu jsme představili v úvodu a nyní ho vyzpovídáme:

Na začátek naše obligátní otázka: Prozradte nám něco o svém fotografickém vybavení!

Začal jsem fotit až v době, kdy už byly digitální fotoaparáty zcela běžné. Jako svůj první fotoaparát jsem si pořídil Olympus mju: Mini Digital. Bohužel jsem tehdy jako Neználek soudil knížku podle obalu, a tudíž focení s ním bylo občas dost frustrující. Na druhou stranu

jsem ho nosil díky jeho miniaturním rozměrům všude s sebou a kdykoliv mě něco zaujalo, mohl jsem to hned vyfotit. Po pár letech jsem se fotograficky „vypracoval“ natolik, že už jsem věděl, že limity tohoto fotoaparátu jsem maximálně vyčerpal a že mě focení s ním velmi omezuje. Zakoupil jsem si v té době fantastickou zrcadlovku Canon 400D se setovým objektivem Canon 18–55 mm f/3,5–5,6. S levným objekti-

vem jsem se docela trápil, tak jsem ho letos prodal i s tělem a zakoupil zánovní Canon 40D s objektivem Canon 17–85 mm IS f/4–5,6. Krom toho mám i filmový Canon EOS 300 s objektivem Canon 50 mm f/1,8, ale digitální tělo má u mě zatím stejně přednost. Z filtrů vlastním jen polarizační Kenko Pro 1 Digital.

Líbí se mi váš experimentátorský přístup k fotce a fotografování. Co vás k němu přivedlo?

Ve skutečnosti tomu bylo spíše naopak. Experimentátorský přístup mě dovedl k focení. Několik let jsem jen tak chodil světem, v duchu komponoval odvážné záběry a přemýšlel, jak by to asi vypadalo na fotografii. V té době byl film a vyvolávání fotek poměrně drahá záležitost a na dovolené se záběry šetřily na typické turistické fotky typu „rodina před Eiffelovou věží“. Až s příchodem cenově dostupných digitálních fotoaparátů jsem začal aktivně fotit a zůstalo mi to dodnes.

S čím ve fotografii experimentujete kromě filtrů?

Mám osobně hodně blízko k takzvané abstraktní fotografii. Jsem impulzivní fotograf a hodně pracuji s drobnými detaily, které mě zaujmou, a volím netradiční úhly pohledu. Hodně pracuji i s rytmem a kontrasty. Líbí se mi dělat fotky, které podněcují fantazii. Spoustu prostoru pro experimentování mi rovněž poskytuje focení do formátu RAW. Zprvu mě také zaujal i návrat aparátů LOMO. V porovnání s běžnou fotografií vypadá lomografie úžasně kreativně. Když však položíte vedle sebe několik lomografií, tak si uvědomíte, že všechny vypadají úplně stejně. Kreativitu u fotografie spíš shledávám v netradičním pohledu na svět obsahu než v netradiční formě.

Jaké běžné fotografické filtry používáte?

Abych se přiznal, s výjimkou nedávno pořízeného polarizačního filtru se v mé běžné fotovýbavě nevyskytuje žádný. Využívám spíše přirozených filtrů, jako je mlha nebo odraz na vodní hladině. Čím více věcí bych měl ve své fotobrašně, tím méně by se mi jí chtělo nosit s sebou...

Má podle vás být fotka takzvaně věrným záznamem skutečnosti, nebo vyjádřením pocitu fotografa, který opravňuje k nejrušnějším zásahům? Čemu dáváte přednost?

Věrný záznam skutečnosti je jen takový teoretický konstrukt. Stejně jako kterýkoliv novinář i fotograf dává do svého díla kousek sebe. Již v počátcích fotografie vidíme příklady, nad kterými se dodnes spekuluje, nakolik byly skutečné, nebo fingované. Co se týče úprav, záleží především na druhu fotografie. Například u dokumentární tvorby si fotograf úpravy samozřejmě nemůže dovolit. Pro mě jsou fotografie zachycování mých emocí v danou chvíli. Tím, že fotím ve formátu RAW, tak se z povahy věci úpravám nevyhnu. Stejně jako emoce zbarvují vnímanou situaci, i já upravuji fotografie k obrazu svému. Myslím, že v době digitální fotografie jsou zásahy typu oříznutí či drobná úprava expozice stejně samozřejmě jako při práci se zvětšovákem v temné komoře. Dnes je celý proces akorát o mnoho jednodušší a dostupnější běžnému člověku.

Jaké fotografické triky máte nejraději?

Problém s absencí manuálního ostření u kompaktních fotoaparátů rád obcházím předostřením na nějaký objekt ve stejné vzdálenosti. Pak již stačí pohnout fotoaparátem a je to. Podobný trik funguje i s expozicí a je to podstatně rychlejší než manuálně volit korekci expozice. Občas si zaexperimentuji nastavením blesku na druhou lamelu. Při svém experimentování jsem rovněž objevil Ameriku v podobě zoomování při delší expozici. Byl jsem na sebe pyšný až do okamžiku, než jsem zjistil, že všichni kromě mě o tomto triku věděli už dávno.

Studujete momentálně v Irsku ekonomii, může tento obor nějak ovlivnit fotografovo vidění světa?

Ekonomii studuji na Karlově univerzitě v Praze a do Irsku jsem si pouze „odskočil“ na jeden semestr. O co více je ekonomie konkrétní a strohá, tím spíš jsou mé fotografie abstraktní. Mám blízko k esoterice a rád chodím na jógu. Spolu s fotografováním mi to pomáhá vyrovnávat nedostatek kreativity a abstrakce, který pocítuji v ekonomii. Je to taková věda v zajetí rovnic.

S ekonomikou se pojí mnoho dalších zajímavých oborů, jako je sociologie, etika či politologie, které jsou dle mého názoru neprávem přehlížené.

Jak vnímáte v dnešní digitální éře klasickou fotografii?

Zatímco ostatní fotografové postupně ruší temné komory a dávají přednost nulám a jedničkám, já spíš přemýšlím o jejím vytvoření. Temná komora je kouzelná díky tomu napětí, které člověk pocítuje, než vidí konečný výsledek. Focení na kinofilm nutí fotografa daleko více přemýšlet o každém „cvaknutí“. Černobílá fotografie vyžaduje v hlavě přepnout ze zajetých kolejí a soustředit se na zcela jiné aspekty. Zatímco barevná fotografie zaujme pozornost například díky barevným kontrastům, černobílá fotografie musí zaujmout kontrastem obsahovým. Osobně se kloním k focení černobílých fotografií na film a barevných na digitál, ale věřím, že se mnou bude mnoho lidí nesouhlasit.

Je pro vás počítač přirozeným pracovním nástrojem při fotografování, nebo máte pocit, že je v zásadě pro výsledek focení nepotřebujete?

Jak už jsem zmínil dříve, fotím především ve formátu RAW. Bez počítače se tudíž neobejdu. Je to pro mě náhrada temné komory a potřebuji ho k vyvolávání svých „digitálních negativů“.

Jaký počítačový program a co v něm používáte nejraději?

K renderování a správě fotografií používám programy Adobe Photoshop a Bridge. Nejvíce používám Camera RAW plugin k základnímu zpracování fotografií. Pokud potřebuji nějaké pokročilejší funkce, rád vyžívám Lense correction k úpravám perspektivy a Photo Merge pro tvorbu panoramat. Víím, že na trhu existují i lepší řešení, ale jsem na tyto funkce zvyklý a pro moji potřebu zatím stačí. S přechodem na platformu Mac začínám koketovat s programem Aperture. Nějakou dobu jsem používal i Lightroom, ale nakonec jsem od něj upustil.

Děkuji za rozhovor a přeji šťastné chvíle při fotografování!

SOUTĚŽ

POŘÍDTE SNÍMEK S FILTREM VLASTNÍ VÝROBY

Počet snímků: max. 4
Kvalita do 5 MB/foto, formát JPG
Zasílejte na e-mail:
fv.jaknato@atemi.cz
Název souboru musí obsahovat celé jméno autora.
Do e-mailů uveďte téma soutěže a svoji přesnou poštovní adresu.

- 1. cena** Lowepro Versapack 200 AW
- 2. cena** Lowepro Slingshot 200
- 3. cena** Lowepro Orion

Ceny do soutěže věnuje společnost Lowepro.

Uzávěrka soutěže: 2. 2. 2011
Vyhlášení výsledků: FV 3/2011
Výsledky minulé soutěže na str. xxx

Přesná pravidla soutěží najdete na www.ifotovideo.cz.

11. PETŘÍNSKÁ ROZHLEDNA v kaluži a v negativu, foto: Michael Bořuta